

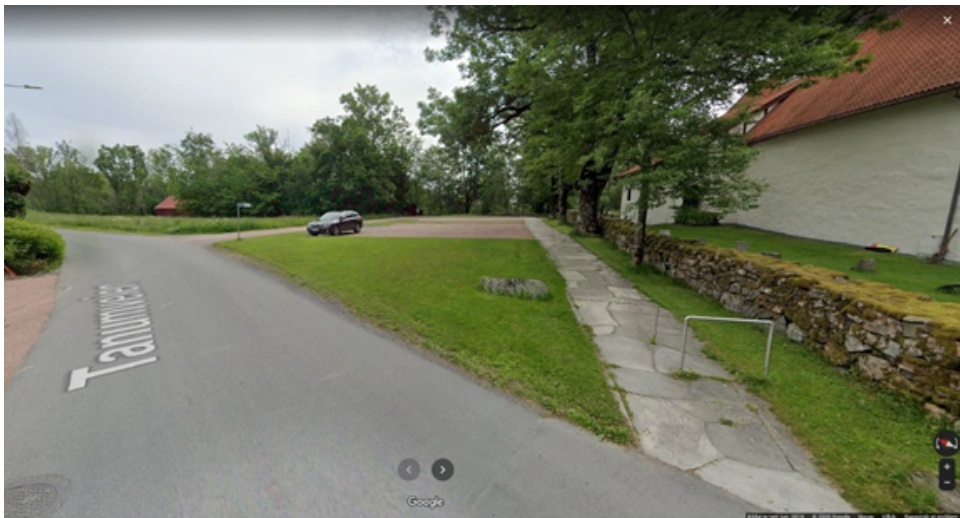
Vedlegg 5

Forslag til utvikling og tiltak

Nedenfor nevnes noen forslag til tiltak som har kommet fram ved kontakt med andre instanser under prosessen med bevaringsplanen. Forslagene legges fram, men gravplassmyndigheten er ikke uten videre enig i alle forslagene. Tiltakene her må uansett søkes om og godkjennes av Fylkeskommunen før de iverksettes.

1. Vakker kirkegård med trafikkfarlig adkomst foran hovedport

Nord for middelalderkirkegården går det en gangvei. Gangveien går mellom kirkegårdsmuren og tradisjonslokaliteten «Brudesteinen» som er datert til middelalder og automatisk fredet (registrert i Askeladden)

Figur : Gangveien mellom kirkegårdsmuren og Brudesteinen kan kanskje flyttes lenger bort fra muren.

Som det fremkommer i Askeladden sin registrering, ble utvidelsen av vegen i sin tid trekt helt inn til steinmuren i buffersonen rundt bevaringsområdet. Dette gjør at de som parkerer på parkeringsplassen nord og vest for kirken må ut i veien for å komme frem til hovedporten. Ved middelalderkirkegårdens nordvestre hjørne er det et krysningsspunkt for å kunne krysse Tanumveien. På grunn av kirkegårdsmuren er det her vanskelig for bilistene å se fotgjengere, og det kan oppstå farlige situasjoner.

Det vil etter all sannsynlighet ikke bli gitt tillatelse til å gjøre endringer på muren for bedre sikt. For å bedre gangveien kan en løsning være å flytte gangveien noe lenger nord, slik at krysningsspunktet blir mer oversiktlig. En slik flytning av krysningsspunkt vil kunne komme i berøring med oldtidsvei id 61436. På dette stedet er oldtidsveiens trase bevart, men selve veien er del av Tanumveien og er således en asfaltert bilvei. Det er også parkeringsplasser på begge sider av veien på det aktuelle stedet. Et krysningsspunkt for gangveien vil derfor ikke ha noen betydning for opplevelsen av oldtidsveien.

Kulturminnet «Brudesteinen» ligger litt anonymt til på den tidligere kirkebakken.

Det må oversendes en søknad til Viken fylkeskommune i forkant av arbeidet, det gjelder både før man eventuelt fjerner gangveien som ligger langs muren i dag og før det etableres ny trase. Riksantikvaren vil også få dette oversendt. Ved fjerning av gangveien som ligger der må det sikres at det automatisk fredete kulturminner «Brudesteinen» ikke påvirkes, og mulig påvirkning på andre kulturminnene må vurderes.

Området utenfor hovedporten til kirken er i dag “ingenmannsland” og har lavere standard når det gjelder standard på skjøtsel, sammenlignet med de to andre adkomstarealene fra nord og syd.

Parkeringsplassen har flere svartelistede arter som er ønskelig å fjerne før de sprer seg i kulturlandskapet.

Gravplassmyndigheten har fått utarbeidet et forslag til løsning, men kommunen har ikke råderett over nevnte areal. Planen som er fremlagt, vil ikke få konsekvenser for antall parkeringsplasser. Organisatorisk er det uklart hvordan denne planen kan realiseres i Bærum kommune. Det ble anbefalt at saken løftes til Vegrådet før vi går videre med saken.

[Gravplassmyndigheten vil ikke prioritere å jobbe med dette tiltaket.](#)

2. Forslag om å restaurere sørøstre hjørne på steinmur og sette inn lave porter i åpningene rundt middelalderkirkegården, slik det er gjort på de nyere delene av kirkegården

Det sørøstre hjørnet av kistemuren ble i sin tid fjernet. Her er det en ganske stor åpning i dag. Det har kommet forslag om å restaurere hjørnet. Bør det etableres porter uten takoverbygg i de to åpningene mot syd og den ene mot nord?

HOVEDPORTEN INN TIL MIDDELALDERKIRKEGÅRDEN OG KIRKEN. TATT MOT ØST. © ANJA S. MELVÆR, VIKEN FYLKESKOMMUNE

På befarings med Fylkeskommunen avdeling for kulturarv og arkeologi 16.10.2020 ble det diskutert om det kan settes inn porter i alle åpningene i muren rundt middelalderkirkegården. Portene som i utgangspunktet er tenkt er av samme type som treporten i hovedporten, men de andre portene skal ikke ha overbygning slik som hovedporten har. Det ble snakket om at det er fint at hovedporten skiller seg fra de andre åpningene. Det vil også være uheldig for helhetsopplevelsen av kirkebygget og middelalderkirkegården om det blir overbygninger flere steder.

ÅPNING I MUREN, NORD FOR MIDDELALDERKIRKEGÅRDEN. PÅ DEN ENE SIDEN AV ÅPNINGEN ER MUREN LAVERE ENN PÅ DEN ANDRE. FYLKESKOMMUNEN MENER AT EN PORT SOM SETTES INN BØR FLUKTE MED LAVESTE MUR. © ANJA S. MELVÆR, VIKEN FYLKESKOMMUNE.

Der muren er lavere på en side enn en annen side (bevaringsområdet sin åpning mot parkeringsplassen i nord), ble det drøftet om portstolpene og portene skulle flukte med laveste mur, eller høyeste mur. Fylkeskommunen sin avdeling for kulturarv og arkeologi, mente at det var mest riktig at en port her skulle flukte med den laveste stenmuren.

Portene på den nye delen som er inspirert av hovedporten til bevaringsområdet flukter med murene. Her er portstolpene i høyde med mur

Prosedyre knyttet til å sette inn nye porter i åpningene rundt bevaringsområdet:

Før portene kan settes inn, må det oversendes en søknad til fylkeskommunen med en kort beskrivelse av tiltaket og bilder av eksisterende åpninger og bilde av type port som er tenkt. Det bør også være et kart eller flyfoto hvor åpningene i muren som det ønskes porter for er markert. Fylkeskommunen vil oversende dette til Riksantikvaren slik at de kan vurdere tiltakets påvirkning på selve kirken.

OBS - Det er Riksantikvaren som har myndighet for selve middelalderkirken, mens det er fylkeskommunen som har myndighet for middelalderkirkegården.

Om tiltaket er utilbørlig skjemmende eller ikke, er en del av vurderingen både for middelalderkirkegården og selve kirken, jamfør kulturminneloven § 3, første ledd. Riksantikvaren og fylkeskommunen har dialog om saken, og fylkeskommunen sender med Riksantikvarens uttalelse sammen med egen uttalelse. For eventuell graving for fundamentering av portstolper oversendes saken også til Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) for uttalelse.

Dersom det kan være aktuelt å noen steder mure igjen i stedet for å sette inn port, oversendes dette som søknad til Viken fylkeskommune på samme vis. Det er da viktig å dokumentere når åpningene i muren ble etablert dersom dette lar seg gjøre.

[Gravplassmyndigheten vil ikke prioritere å jobbe med dette tiltaket nå.](#)

3. Forslag om å lage en bedre forbindelse mellom bevaringsområdet og utsiktspunktet med basseng og springvann

Skifergang, gressgang eller grusgang? Hvordan best forbinde øst-vest "aksen" mellom bevaringsområde, utsiktspunkt og springvann?

I dag er det noen gruslagte og noen hellelagte gangveier innenfor middelalderkirkegården. Noen av hellene foran kirketrappa og langs kirka på sørsiden ble utbedret sommeren 2021, etter søknad til og godkjenning av Viken fylkeskommune.

Hellegang på sørsiden av kirken. © Marianne Johansson, Viken fylkeskommune.

Det ble sendt søknad til Viken Fylkeskommune for å kunne utbedre gangveiene innenfor murene. Det ble godkjent å legge nye heller på deler av gangveien, og tiltaket ble gjennomført i 2021.

Forslag til tiltak?

Det foreligger forslag om å fortsette hellegangen på kirkens sørside fra kirken og videre bort til vannbassenget utenfor middelalderkirkegården. Det er bare noen meter fra allerede eksisterende hellelagt gangvei bort til muren, og det argumenteres for at dette i liten grad endrer opplevelsen av stedet slik det er i dag. Om dette blir aktuelt, må det sendes en ny søknad til fylkeskommunen for vurdering som også i dette tilfellet sender saken videre til Riksantikvaren. Om det er aktuelt med gravearbeid oversendes det også til NIKU.

Fylkeskommunen skal både vurdere om omsøkt tiltak virker utilbørlig skjemmende for middelalderkirkegården, og om det kan gis dispensasjon for inngrep i middelalderkirkegården.

Dersom det blir nødvendig å grave i sammenheng med arbeidet vil fylkeskommunen vurdere om dispensasjonen for tiltaket gis med vilkår om en arkeologisk undersøkelse eller overvåking av arbeidet. For denne vurderingen innhenter fylkeskommunen også en uttalelse fra Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU).

[Dette tiltaket bør antagelig ses i sammenheng med neste tiltak, se under.](#)

4. Vannbasseng og springvann fra 1940 har behov for fornyelser

Teknisk har vannbassenget og springvannet hatt sin levetid og har behov for fornyelser. Gravplassavdelingen kontaktet Link Landskap AS med ønske om å etablere sirkulasjonspumpe i det gamle vannbassenget med springvann, med det formål å kunne få rennende vann i bassenget igjen, slik det var opprinnelig. Det er ikke aktuelt å la vannet renne uten sirkulasjonspumpe.

- Hva bør skje her?
- Hva skal til for å få fram aksene og plassen?
- Hva tåler kirken/kirkegården?
- Hva mangler her oppe?
- Skisseprosjekt – alle tanker er lov..

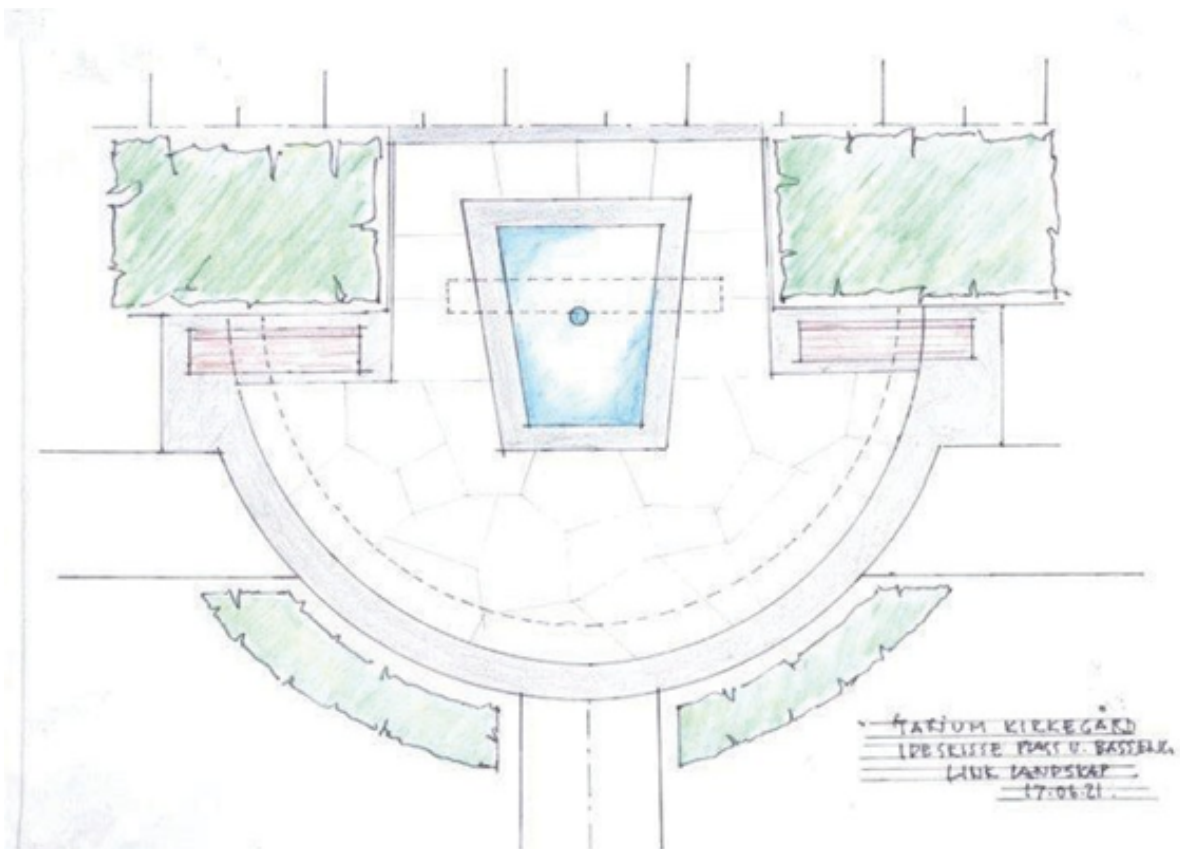
Figur Hvordan gjøre springvannet på utsiktspunktet litt mer synlig fra kirken ? ©LINK Landskap

Tilstand “Generelt eldre kirkegårdsfontener:

1. Ofte murt opp med natursten og mørtel.
2. Bruk av nettvann da vannet var “gratis” tidligere. Ikke så nøye om det lakk litt, alle lekker litt!
3. Ofte bruk av stål rør for avløp som nå mest sannsynlig er rustet opp delvis. Trykrør utført i kobber, små utløp, for å minimere vannforbruket.”

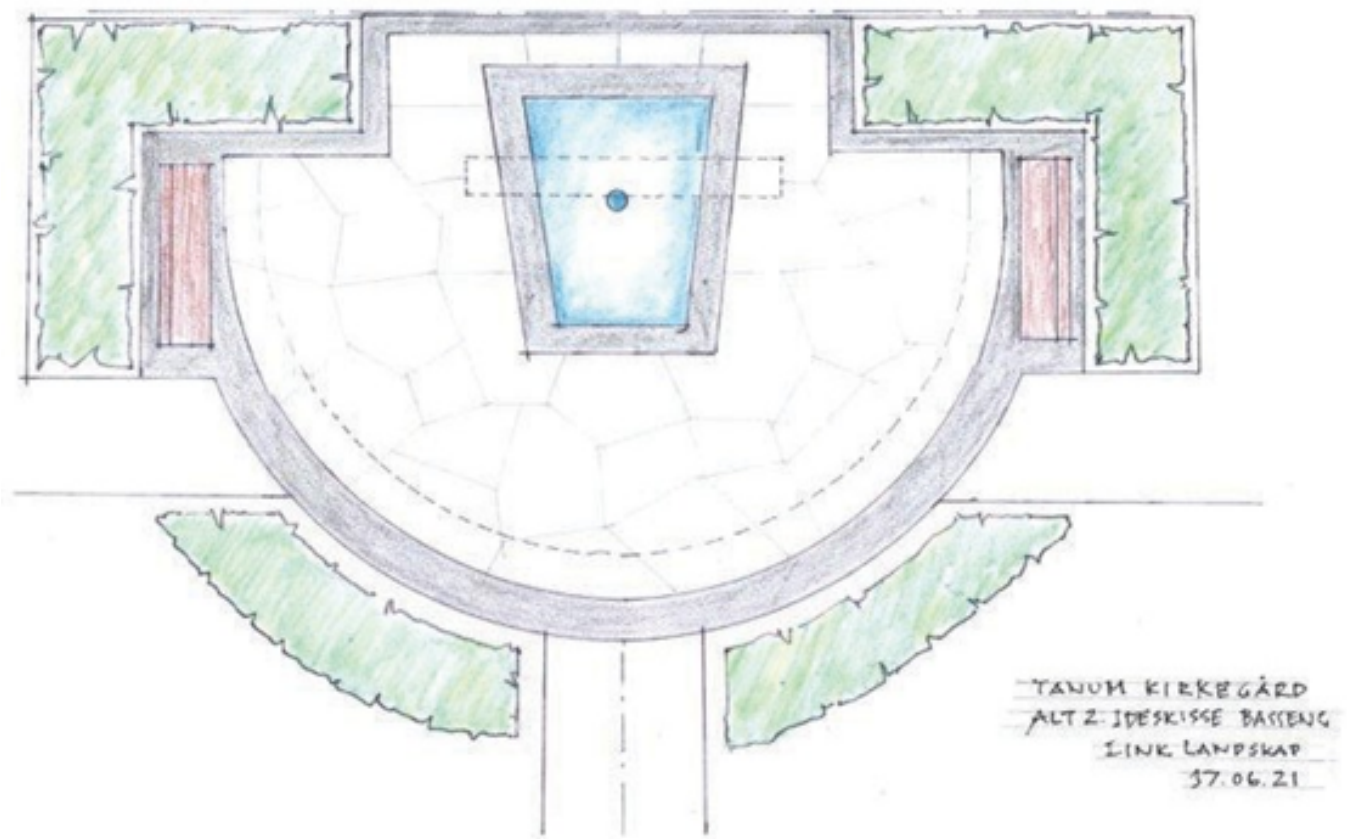

Figur Hvordan gjøre kirkegårdsfontenen litt mer synlig fra kirken ? Skisse ©LINK Landskap

Alternativ 1 – se skisse over

- Skal vi bygge videre på eksisterende situasjon?
- jobbe med mur - Få lys i vannstrålen?

Alternativ 2

- Skal vi retenke plassen?
- Åpne for utsyn?
- Fokuspunkt
- Skulptur? - Hvilken?
- Fontene?

Link Landskap AS har laget noen foreløpige skisser med alternative forslag til fornyelse av springvann og hvileplass.

Siden tiltaket også berører bevaringsområdet, må det avklares med Fylkeskommunen og søkes om godkjenning før det eventuelt kan iverksettes.

[Dette er et av tiltakene gravplassmyndigheten ønsker å jobbe videre med.](#)